Post Momentum – tanker rundt antikunstens hegemoni, del II

Av Edmund Schilvold, Moss

Vaskebøtter og viltvoksende plener, prompelyder og lys som slår seg av og på – de fleste av Moss' innbyggere har på et eller annet tidspunkt stiftet bekjentskap med et eller flere av påfunnene til Galleri F15, nå en del av Punkt Ø.

Men selv om mange rister på hodet over det som gjøres, eller som foreslås gjort, ser vi sjelden noen kritikk av disse påfunnene på trykk. Mange synes det er vanskelig å sette ord på det de føler. Andre tenker at de mangler den nødvendige autoriteten til å stille spørsmålstegn ved det som foregår.

Det finnes imidlertid personer som på en overbevisende måte har artikulert det så mange av oss tenker, og som har i overflod den kunnskap og integritet som kreves for gi en uttalelse tyngde. Den britiske filosofen Roger Scruton er en slik person.

I sin BBC-dokumentar "Why Beauty Matters", leverer Scruton en utmerket oppsummering av den situasjonen som undertegnede har valgt å kalle "antikunstens hegemoni". Til de som ønsker en mer dyptpløyende analyse, vil jeg anbefale Scrutons 2009-utgivelse – boken "Beauty", publisert av Oxford University Press.

For å få en idé om hvilken posisjon antikunsten i dag nyter, kan vi se på hva et utvalg bestående av fem hundre britiske "autoriteter" uttalte i 2004. De beskrev da Marcel Duchamps "Fountain" som det mest innflytelsesrike "kunstverk" i det tjuende århundre.

Antikunstens hegemoni er beviselig over oss, men hvorfor er dette et problem? Vel, for det første kommer antikunsten med påstander og krav som gjør dens eksistens til et allment anliggende. Den forlanger, og får, statlig aksept og finansiering, og den hevder å være "samtidens kunst", som om "den andre kunsten" var irrelevant og utdatert.

I en annen situasjon kunne vi ha ledd av det hele. Men, som Scruton har uttalt: "Den [konseptuell kunst; antikunst] gjør kunst til en utspekulert spøk, men det er en spøk som forlengst har opphørt å være morsom."

Den har også opphørt å være sjokkerende. Dagens antikunst er først og fremst trist. For antikunsten har angrepet, og er i ferd med å ødelegge, en vesentlig del av det som i tusener av år har gjort den menneskeskapte *polis* verdt å leve i, og har rettferdiggjort vår sivilisasjons eksistens.

Konsekvensene av antikunstens dominante posisjon blir enda tydeligere dersom vi ser Den nye arkitekturen som en kategori innen antikunsten. For hvor uendelig trist det enn er at kunsten og dens høye idealer på utallige arenaer har måttet gi tapt for antikunsten og tilhørende tankegods, så kan vi i hvert fall, for det meste, velge om vi vil utsette oss for antikunstens påfunn eller ikke.

Det samme kan ikke sies om anti-arkitekturen. Ganske enkelt fordi man ikke kan velge å unngå det bygde miljø der man bor og arbeider.

Et av vår tids store paradokser er at mens man i middelalderen maktet å bygge de gotiske katedralene, og andre arkitektoniske underverk, er man i vår tid ute av stand til å bygge noe som helst av varig, kunstnerisk verdi. Det finnes, som alltid, unntak, men det generelle mønsteret er som beskrevet.

Et beslektet paradoks: Selv om man aldri har snakket så mye om ”nytteverdi” – eksempelvis via Louis Sullivans doktrine om at ”form følger funksjon”, så har man aldri bygd så mange dypt unyttige bygg som i det tjuende århundre. Hvorfor? Fordi man ved å ekskludere hevdvunnen estetikk som kriterium, har endt opp med bygninger som er disharmoniske, deprimerende og dehumaniserende.

I mossedistriktet ser vi konsekvensene av anti-arkitekturen overalt omkring oss. Det begynte med ”Kirkegata 14”, og fortsetter i vår tid med Høyda, Son Havn Nord og deler av Glassverket. Samtidig lar man ærverdige historiske bygninger – eksempelvis ”Pikeskolen” – langsomt råtne i filler.

Men det farligste er, omfanget til tross, heller ikke dette. Det aller farligste er at vi glemmer hva som eksisterte før antikunstens hegemoni gjorde seg gjeldende – at vi glemmer hva som var, hva som kunne ha vært og hva som er blitt nektet oss og tatt i fra oss.